

zgodovino šolstva, ki je objavljena v vsakem petem zborniku (zadnjič je bila v 25.), saj obsega tako samostojne publikacije kot članke iz revij in zbornikov.

Uredništvo Šolske kronike je v zadnjih letih naredilo pomemben korak naprej. V primerjavi s prejšnjimi zborniki so zadnji trije lepši po oblikovni plati, tehtnejši po vsebini in obsežnejši. Novi sodelavci so garant za vse bolj raznoliko vsebino, nove pobude uredništva, zapisane v uvodnikih, pa pričajo o tem, da lahko od naslednjih zbornikov pričakujemo vsaj toliko bogate vsebine kot od zadnjih. Uredništvo je nakazalo, da si želi pobud in prispevkov učiteljev in profesorjev, ki poučujejo na šolah, saj je prav z razvojem šol tesno povezana duhovna in kulturna rast kraja, Šolske kronike pa so eden bogatejših in še ne dovolj izkoriščenih virov za raziskovanje tovrstne tematike.

Trije letniki Šolske kronike kažejo, da je uredništvo uspelo uresničiti enega od zastavljenih ciljev – razširiti krog avtorjev. V 25. letniku je objavilo prispevke nekaj več kot 20 sodelavcev, v zadnjem 27. pa že skoraj dvakrat toliko. Veliko število sodelavcev in širok izbor poslanih prispevkov pa sta vsekakor soliden temelj za kakovostno rast zbornika. Ta je z vsakim letom debelejši in tehtnejši. In morda ob tem ne bi bilo odveč, če bi uredništvo začelo razmišljati, ali ne bi kazalo preiti na izdajanje dveh števil letno? Da bi se – če bi se to vprašanje pojavilo na dnevnem redu uredniškega odbora – takoj začeli pogovarjati o finančnih problemih, je menda vsakomur jasno. Toda ali je to že zadosten razlog, da bi zaradi tega misel na dve številki letno že vnaprej zavrnili? Verjetno nisem edini bralec Šolske kronike, ki bi to revijo, pa čeprav precej tanjšo, raje kot enkrat prejel dvakrat letno.

Aleš Gabrič

Janko Glazer, **Razprave, članki, ocene.** Izbral, uredil in opombe napisal Viktor Vrbnjak. Maribor : Obzorja, 1993. 1212 strani.

Ob stoletnici rojstva smo dobili domala popolno zbrano delo Janka Glazerja pesnika, literarnega zgodovinarja in bibliotekarja v Mariboru. Brez pretiravanja lahko priznamo, da gre za opus ene najpomembnejših osebnosti kulturnega življenja in kulturne ustvarjalnosti v Mariboru, ne le po drugi svetovni vojni, ampak že v predvojnem času. Glazerjev pesniški opus je izšel ob stoletnici pesnikove smrti pri založbi Obzorja iz Maribora pod naslovom »Pesmi«, Izbrala – uredila – spremno besedo in pojasnila napisala Alenka Glazer, Maribor 1993. Ista založba pa je poskrbela še za izdajo Glazerjeve strokovne proze, ki jo je zbral, uredil in opremil s strokovno odličnimi komentarji in opombami Viktor Vrbnjak, arhivist v Pokrajinskem arhivu v Mariboru.

Spremni besedi sledijo besede Janka Glazerja iz pogovora z Mitjo Mejakom leta 1953: »Vse, kar je živega, raste po svojih, sebi imanentnih zakonih, od znotraj navzven – to velja enako za umetnino kakor za drevo. Posagati v to rast neorgansko od zunaj bi pomenilo, rast bolj motiti ko pospeševati.« Te besede ne odražajo v prvi vrsti le Glazerjevega osebnega odnosa pri pisanju razprav, strokovnih člankov, predvsem pa strokovnih poročil in ocen, temveč v veliki meri tudi odnos urednika knjige Glazerjevega strokovnega opusa Viktorja Vrbnjaka, ki je kljub 125 strani obsegajočim opombam, »iz svojega primaknil samo tam«, kot sam pravi na 1054. strani, »kjer je čutil, da bi bilo to smiselno za boljše razumevanje besedil, nastalih v različnih obdobjih«. Posebno vrednost knjigi daje še imensko kazalo, ki obenem povezuje vsebino knjige, ki je sicer po posameznih poglavjih kronološko urejena.

Celotno delo je razdeljeno v devet vsebinskih sklopov. Prvi obsega Glazerjevo mladostno in potem tudi trajno zanimanje za slovensko poezijo. Z objavo Glazerjevega eseja »Pismo o ribiču« je nakazana usmeritev mladega Glazerja v književno zgodovino in kritiko tistih literarnih del, ki nimajo le zgodovinske, ampak tudi estetske vrednosti. V drugi skupini so Glazerjeve ocene in poročila del slovenske književnosti od realizma do literarnih smeri po drugi svetovni vojni. V tretjem delu so spisi o starejšem slovenskem slovstvu in iskanju predlog ter paralel pri slovenskih preroditeljih. V četrtem poglavju so zbrani spisi o ljudskem slovstvu ter etnološki spisi. V petem razdelku so zbrane ocene literarnih in kulturnozgodovinskih del (od Ivana Grafenauerja do Lina Legiša). V šestem poglavju so zbrani spisi s področja tiskarstva, časnikov in časopisov, bibliografij in knjigotrštva. V sedmi skupini so zbrani članki v zvezi s Študijsko knjižnico v Mariboru in Zgodovinskim društvom v Mariboru, to je tudi z glasilom društva *Časopisom za zgodovino in narodopisje*. Ti dve področji sta najtesneje povezani z Glazerjevim strokovnim in znanstvenim delom. Osmo skupina obsega Glazerjevo zanimanje, usmerjeno predvsem v kulturno zgodovino slovenske Štajerske. Tu najdemo njegova daljša ali krajša dela, ki sežejo od verskih iger v Rušah preko bralnih društev v Limbušu, Rušah in Mariboru do spomina na domačo obrt, predvsem kovaštvo. Z devetimi poglavjem zaključujejo izbor avtobiografski članki, ki vsebinsko posegajo v Glazerjevo rano mladost in tečejo preko študentskih v zrela, ustvarjalna leta.

Z izrednim čutom in posluhom založbe Obzorja iz Maribora in prizadevnim delom urednika Viktorja Vrbnjaka, danes najboljšega poznavalca kulturne in politične zgodovine severovzhodne Slovenije, je tako na enem mestu zbrano v sicer zajetni knjigi delo prav tako enkratnega poznavalca kulturne preteklosti slovenske Štajerske, ki je bil v svojem času obenem tudi soustvarjalec kulturne podobe tega območja v njegovem času. Ker njegovo zanimanje ni bilo posvečeno le območju Štajerske, ampak v veliki meri

osrednjim velikanom slovenske književnosti, so tudi njegovi spisi zanimivi in važni za celotno Slovenijo. Tako knjiga ne bo dobrodošla le tistim, ki jih zanima predvsem literarna zgodovina, temveč tudi slovenskim etnografom in slovenskim zgodovinarjem.

Vincenc Rajšp

Ignacij Voje, **Nemirni Balkan. Zgodovinski pregled od 6. do 18. stoletja**. Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1994. 295 strani.

Delo prof. Ignacija Vojeta je plod avtorjevega in založbinega prizadevanja, da dobi slovenski knjižni trg pregleden in strnjen, predvsem pa poljuden prikaz naše jugovzhodne sosesčine. Domači bralec je delo z obravnavano problematiko nedvomno potreboval že dlje časa, v zadnjih letih pa je njegova aktualnost toliko večja. Poznavanje zgodovinskega razvoja balkanskih dežel lahko, kot uvodoma navaja avtor, pripomore k boljšemu razumevanju mnogih sodobnih pojavov in pojasni vzroke sedanjih razmer. Z utemeljitvijo, da balkanski prostor naseljujejo predvsem južnoslovanski narodi, je le-tem namenjenega največ prostora, od zunanjih političnih dejanikov pa še dvema velikima imperijama, bizantinskemu in osmanskemu, ki sta obravnavani prostor najbolj zaznamovala. Avtor je stremel za čim popolnejšim političnim pregledom, ki naj ne bi bil obremenjen z obrobniimi dogajanji. Vanj vključuje tudi družbeni in gospodarski razvoj, kulturnega pa skuša zapolniti zlasti s slikovnim gradivom in njegovim spremnim tekstom.

Dvanajst stoletij balkanske zgodovine je v Nemirnem Balkanu razdeljenih na deset poglavij različnega obsega in vrsto podpoglavij ter manjših vsebinskih enot. V prvem poglavju se bralec kratko seznani z vplivom lege Balkanskega polotoka na njegov zgodovinski razvoj, pri čemer je nakazan še sklop drugih manj pomembnih dejavnikov. Naslednja tri poglavja moremo šteti v organsko celoto, ki zajema čas od naselitve Slovanov do končne stopnje južnoslovanskih političnih tvorb in družbenega razvoja v poznem srednjem veku. Vsako od poglavij uvaja kratek pregled bizantinske zgodovine. Peto poglavje se nato razmeroma obširno ukvarja s propadom posameznih srednjeveških držav kot posledico turškega napredovanja, pri čemer avtor šele v naslednjem poglavju spregovori o nastanku in razvoju osmanske države. Njen vzpon od obmejnega emirata do bližnjevzhodno-sredozemskega imperija poveže s prikazom državne, upravne in vojaške ureditve ter z značilnostmi turškega fevdalizma. Odražanje slednjih v regionalnih razmerah obravnava sedmo poglavje na primeru Makedonije, Srbije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore. Preostankom Hrvaške zunaj Osmanske države je namenjeno celotno osmo poglavje, v naslednjem pa avtor zajame dve stoletji strukturne krize v turškem imperiju. Precejšnjo težo daje vojnemu dogajanju, vplivu krize na posamezne južnoslovanske dežele in slednjič migracijam, ki usodno zaznamujejo obravnavani prostor v pogledu novodobne narodne prebuje in oblikovanja modernih narodov. Habsburški absolutizem in odpor v hrvaških deželah zapolnjujeta zadnje, deseto poglavje, kratko tako po obsegu (nekaj več kot tri strani) kot po časovnem razponu, saj se pregled hrvaške in z njo habsburške zgodovine konča z zrinsko-frankopansko zaroto ali kakšno stoletje prej kot pri balkanskih deželah znotraj turškega imperija.

Delo prof. Vojeta zaznamujeta širok časovni razpon in številnost podatkov, strnjena v posrečeni kombinaciji obojega v ne preobsežni knjižni obliki. Poudariti velja berljivost, poljudnost in preglednost dela, ki jo olajšujeta registra osebnih (okoli 600) in krajevnih imen (nad 700). Prvič je dobil slovenski knjižni trg tudi delo s pregledom historiografske literature o celotnem Balkanskem polotoku. Razdeljena je na bibliografije, splošne preglede (nacionalne zgodovine, ki domačemu bralcu žal niso vse dostopne) ter pregled študij in razprav o širših, pa tudi specifičnih vprašanjih. Zaključno poglavje o izbrani literaturi uvaja zahtevnejšega bralca na pot iskanja odgovorov na tista vprašanja, na katera Nemirni Balkan glede na uvodoma pojasnjeno naravo dela eksplicitno ne odgovarja.

Upošteva, da je pričujoči pregled balkanske zgodovine namenjen širokemu bralskemu krogu, se pa po vsebinski plati malo razlikuje od avtorjevih skript za študente (Oris zgodovine jugovzhodne Evrope, Srednji vek, Novi vek, 1992), kaže opozoriti na neizogiben manko, ki ga je v primerjavi s študenti zgodovine deležen nedoločljivo širok krog bralcev Nemirnega Balkana. Tudi ob predpostavki, da se tako eni kot drugi lotevajo obravnavane problematike z enakim predznanjem in dojemanjem zgodovine, kar naj bi v praksi ne veljalo, bo laični bralec prikrajšan za ustrezno razlago prenekaterega pojava, pojma ali širših razsežnosti določene dobe. Vezan zgolj na besedilo v knjigi utegne spregledati pomen določenih tokov ali dogodkov, predvsem pa bo pogršel sinhroni pregled balkanske zgodovine. Ta je sicer mestoma nakazan, a za nezgodovinarja morebiti premalo poudarjen. Študent prof. Vojeta je bil glede tega v neprijemni prednosti, saj profesorjeva predavanja niso obsegala zgolj v pričujoči knjigi zaobsežene snovi, temveč glede na predavateljevo presojo tudi ustrezno razlago pojmov, njihovo umeščenost v časovni in prostorski kontekst, nenazadnje njihovo aktualizacijo.

Za bralca, ki po stroki ni in ne namerava biti zgodovinar, potrebuje prebiranje Nemirnega Balkana na več mestih še dodaten zgodovinski ekskurz. Ker se poglavja delijo pretežno na nacionalne zgodovine (izjema je denimo Dubrovnik), manjka pa splošen zgodovinski pregled za celoten srednji vek, stopajo